

**Малініна Єлизавета Русланівна**

*здобувач вищої освіти факультету менеджменту, адміністрування та права Державного біотехнологічного університету ( м. Харків)*

## **ЗАХИСТ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СУДОМ З ПРАВ ЛЮДИНИ ПРАВА НА СВОБОДУ СЛОВА**

Свобода вираження своєї думки є як самостійним правом, так і компонентом інших прав, що захищаються Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (далі Конвенція) [1], як, наприклад, свобода зібрань. Разом з тим, свобода вираження думки може виступати у суперечливість з іншими правами, що охороняються Конвенцією, такими, як право на повагу до приватного життя, на вільний судовий розгляд, свободу совісті та релігії тощо.

Слід зазначити, що у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка була укладена в місті Рим 4 листопада 1950 році, так саме аналогічно, як і у статті 18 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права [2] закріплюється свобода думки. Згідно із ч.1 цієї статті Міжнародного пакту: Кожна людина має право на свободу думки, совісті і релігії.

Це право включає свободу мати чи приймати релігію або переконання на свій вибір і свободу сповідувати свою релігію та переконання як одноосібно, так і спільно з іншими, публічно чи приватно, у відправленні культу, виконанні релігійних і ритуальних обрядів та вчень.

Варто зауважити, що стаття 10 Конвенції [1] передбачає право кожного на свободу вираження поглядів. Зазначена Конвенція є міжнародним договором, який має особливу природу, оскільки утворює власний юридичний орган, Європейський суд з прав людини. Європейський Суд з прав людини – наддержавний механізм, контролюючий орган по відношенню до державних судових систем. Він є одним з найбільш авторитетних міжнародних органів

правосуддя [3].

Також необхідно наголосити, що у практиці Європейського Суду свобода політичної дискусії визначається як стрижень концепції демократичного суспільства. Неодноразово Європейський Суд вказував, і проте що, одна з найважливіших складових свободи слова – свобода друку, яка наділяє суспільство одним з найдосконаліших інструментів, що дозволяють отримати уявлення про ідеї та позиції політичних лідерів. Для політиків важливість свободи преси полягає у можливості висловлюватися з приводу того, що турбує громадську думку.

Крім того, ще Європейський Суд вказав, що свобода слова разом з вільними виборами засновує основу будь – якої демократичної системи й що обидва права взаємопов'язані і зміцнюють один одного.

Отже, це означає, що Європейський Суд включає свободу слова в число найважливіших політичних прав. Цей підхід сформульований на основі теорії природного права, яка становить собою торжество свободи слова в області політичної дискусії і демонструє незаперечну значимість цієї свободи саме для політичної сфери [3].

На сьогодні на європейському просторі розглядають Конвенцію в якості найважливішого та авторитетного джерела прав і свобод. Більшість дослідників вважають, що з моменту прийняття Конвенції європейські норми були відшліфовані настільки, що в даний час вельми точно і детально регулюють правовідносини в сфері основних прав і свобод. Як предмет аналізу цієї статті виступає практика розгляду справ Судом за статтею 10 Конвенції. Ця стаття складається з двох частин: у частині першій закріплені загальні положення, що стосується свободи слова. Так, ч.1 цієї статті передбачає, що «Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає можливість дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від державних кордонів» [1]. З приводу, другої частини то вона повністю присвячена питанням обмежень.

Визначена в частині першій статті 10 норма гарантує і захищає свободу слова. Втім, в тлумаченнях Суду, її зміст розширюється, вона стає саме гарантією вільної комунікації. Виникає необхідність розглянути окремі правові позиції Суду, найбільш важливі з точки зору аргументації цього твердження.

Перш за все, Суд неодноразово заявляв правову позицію, відповідно до статті 10 Конвенції, що вона захищає не тільки зміст інформації та ідеї, але також спосіб їх вираження і форму їх передачі. Тому, дана правова позиція означає, що ст.10 гарантує свободу вибирати форму повідомлення, а також канал зв'язку та відповідний сигнал для їх поширення. Таким чином, ст.10 передбачає, що одну і ту ж інформацію людина має право представити у вигляді вербального або невербального повідомлення, у формі письмового повідомлення, за допомогою зоровим або звуковим способом.

Насамперед для ЗМІ це означає свободу вибору. Наприклад, між такими формами, як телесюжет, інтерв'ю у прямому ефірі чи репортаж з місця подій або свободу вибору між статтею та фоторепортаж, якщо мова йде про друкованій пресі.

Зокрема, кожен вільний вибирати канал зв'язку, тобто вирішувати без будь – якого втручання скористатися послугами радіозв'язку, поштовим зв'язком мережею Інтернет або кабельним телебаченням тощо.

По – друге, правова позиція Суду з приводу статті 10 полягає в тому, що ця стаття гарантує свободу думок будь – якій особі та не проводить відмінності в залежності від мети й ролі, яку відігравали фізичні або юридичні особи у здійсненні цієї свободи.

По – третє, Суд багаторазово вказував, що стаття 10 не тільки зобов'язує пресу повідомляти інформацію та ідеї, що представляють суспільний інтерес, а й гарантує право громадськості бути поінформованою належним чином.

Тим не менш, це право було пов'язано лише з повідомленнями, переданими засобами масової інформації. В одній із справ Суд вказав, що свобода вираження думки має значення також для адвокатів, які вільні

висловлюватися публічно про функціонування судової влади, а громадськість, в свою чергу, право на отримання інформації з питань, що зачіпають функціонування судової влади.

У справі *Observer and Guardian v. the United Kingdom* Суд визначив загальні принципи, що стосується свободи вираження своєї думки «Свобода вираження своєї думки становить одну з головних підвалин демократичного суспільства... Ці принципи особливо важливі щодо преси» [3]. В системі Конвенції, яка включає в себе перелік прав, що становлять основне ядро європейської конституційної законності, норма не є самоціллю. Вона необхідна для того,

щоб виявити суть права, яка впливає з судової інтерпретації. Права і свободи, гарантовані конвенцією, сформульовані щоб уникнути занадто точних визначень її змісту.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що свобода слова, закріплена у статті 10 Конвенції, розглядається в якості комплексного, центрального права. Свобода слова синтезує такі права, як право на свободу дотримуватись думок право на свободу поширювати інформацію та свободу отримувати інформацію та ідеї (ч.1 ст.10). Необхідно підкреслити, що дані права прагнуть розділити. Всі ці права, в розумінні Суду, складають правомочності в складі права на свободу слова.

#### Джерела:

1. Конвенція про захист людини і основоположних свобод: Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97- ВР від 17.07.97 [Електронне видання] – Режим доступу : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text).
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. в редакції від 19.10.1973 р. [Електронне видання] – Режим доступу : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_043#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text).
3. Де Сальвіа М. Прецеденти Європейського Суду з прав людини. Керівні принципи судової практики, які стосується Європейської конвенції

про захист прав і основоположних свобод. Судова практика з 1960 по 2002 р./СП6.,2004.

*Науковий керівник: Глущенко Світлана Ігорівна к.е.н., доцент кафедри державно-правових дисциплін та міжнародного права Державного біотехнічного університету.*

**Голоха Аріна Романівна**

*здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права  
Сумського державного університету*

## **ПРАВО НА ВІЛЬНІ ВИБОРИ У ПРАВІ РАДИ ЄВРОПИ**

Право вибору є однією з фундаментальних засад демократії та її невід'ємною ознакою. Це пояснюється, тим що вільні та чесні вибори відіграють важливу роль у політичних перехідних процесах, сприяючи демократизації та заохочуючи політичну лібералізацію – допомагаючи сприяти мирним, демократичним політичним перетворенням, які призводять до підвищення стабільності та процвітання. Країна не може бути по-справжньому демократичною, доки її громадяни не мають можливості обрати своїх представників на вільних і чесних виборах.

Щоб вибори були вільними та чесними, необхідні певні громадянські свободи, такі як свобода слова, асоціації та зібрань. Вибори можуть бути основним інструментом для сприяння політичному відкриттю та розширення політичної участі. Виборчі процеси дають політичним партіям та громадським групам можливість мобілізувати та організувати прихильників та поділитися альтернативними платформами з громадськістю. Вибори також стимулюють політичні дебати та громадський діалог. Між Радою Європи та демократією існує нерозривний зв'язок, який виражається насамперед через проведення вільних виборів за умов які забезпечують демократичний характер цих виборів.

Передусім, нагадаємо, що право на вибори гарантоване у низці